

HAARLEM

A

Ridderstraat

Kruisstraat

Krocht

Barteljorisstraat

12

10

9

8

Begijnhof

13

Smedestraet

Jansstraat

Bakensgracht

Zijlstraat

4

7

6

Rivervismarkt

Lange Begijnestraet

14

1

2

Grote Markt

5

3

Spekstraat

Oude Groenmarkt

Koningstraat

Grote Houtstraat

Damstraat

Nauwe Appelhaarsteeg

B

C

Spaarne

Coornhert-wandeling Haarlem

Coornhert heeft bijna veertig jaar in Haarlem gewoond en gewerkt en heeft hier zijn sporen achter gelaten. In het centrum van Haarlem is een wandeling uitgezet waarbij de belangrijkste met Coornhert verbonden plekken worden aangedaan. Hierboven vindt u een plattegrond waarop alle locaties zijn aangegeven.

1. Stadhuis, Grote Markt 2

Gebouwd in 1370. Rond 1455 kwam op de hoek van de Zijlstraat een eerste uitbreiding, het 'nieuw stedehuis'. Op de verdieping was een ruim vertrek voor de vier burgemeesters en de stadsbetaalmeesters, op de begane grond bevond zich de 'schrijfkamer' voor de stedelijke functionarissen. Hier was van begin 1562 tot eind april 1567 de werkplek van Coornhert, aanvankelijk als een van de klerken, later als stadssecretaris.

2. Grote Markt

Het hart van de stad. Op 1 oktober 1549 werd Filips II hier als landsheer ingezworen. Ook de Haarlemse burgers, onder wie hoogstwaarschijnlijk de 27-jarige Coornhert, legden toen een eed van trouw aan hun vorst af.

3. Huis De Vergulde Arend, Grote Markt 10

Coornhert woonde hier van ca. 1545 tot 1549. Langs de achtertuin liep de ongeveer drie meter brede Beek, met daarlangs een voetpad tussen Grote Houtstraat en

Koningstraat. Tegenwoordig zit in dit pand hotel Amadeus. De Beek was een met platte, smalle schuiten bevaarbare waterloop, die vanuit het duingebied onder de namen Brouwersvaart en Raaks de stad binnenkwam om als Beek bij het Slepershoofd in het Spaarne uit te monden. De Beek werd in 1867 gedempt.

4. Hoofdwacht, Grote Markt 17

Pand uit de 13e eeuw, waarvan de voorgevel in de 17e eeuw werd vernieuwd. Aanvankelijk mogelijk mede in gebruik als stadhuis, van ca. 1370 tot 1755 woonhuis, daarna hoofdwacht van de schutterij, vanaf 1919 zetel van de in 1901 opgerichte Historische Vereniging Haarlem. In het onderhuis van dit pand bevond zich van 1561 tot 1565 de drukkerij van Coornhert, die hij samen met de eigenaar/bewoner van het pand de Haarlemse stadsbestuurder mr. Jan van Zuren, dreef.

5. Grote of St.-Bavokerk, Grote Markt

De parochiekerk van Haarlem, gebouwd tussen ca. 1370 en 1540. In de kerk bevinden zich de graven van verschillende vrienden van Coornhert, o.a. van Maarten van Heemskerck en van Hendrik Goltzius. In augustus 1566 brak in het land de Beeldenstorm los, maar het stadsbestuur van Haarlem trad snel en diplomatiek op en sloot ruim drie maanden de Bavokerk. Zo ging de Beeldenstorm aan Haarlem voorbij. Stadssecretaris Coornhert heeft een rol gespeeld bij het bewaren van orde en rust in de stad in deze bange dagen.

6. Herberg De Bastaertpijp, Smedestraat

In de Smedestraat lagen enkele vermaarde herbergen, waaronder de Bastaertpijp. Hier passeerde Coornhert als notaris akten. Notarissen deden vaak zaken in de kroeg.

7. Herberg Het Gulden Vlies, Grote Markt 25

Dit was een van de bekendere herbergen in de stad. Op 7 april 1567 had Coornhert hier onder het genot van een maaltijd een overleg met Francois de Virieu, een van de hovelingen en vertrouwelingen van Willem van Oranje (nu Café Studio).

8. Jansstraat 61, 63, 63a

Deze drie panden vormden oorspronkelijk één huis, eigendom van de brouwersfamilie Schatter. Het enorme huis werd in 1603 aangekocht door Goltzius, de belangrijkste leerling van Coornhert als prentmaker.

9. Woonhuis Coornhert, Jansstraat 46

In 1561 kocht Coornhert een huis aan de Jansstraat, dat hij 25 jaar later, in 1586 verkocht. Hij heeft er overigens niet steeds gewoond, want Coornhert zat in 1567/8 acht maanden gevangen in de Gevangenpoort in Den Haag en bracht, met onderbrekingen, ruim negen jaar als balling in Duitsland door. De zestiende-eeuwse woningen zijn geheel verdwenen, de huidige bebouwing hier dateert uit de achttiende en negentiende eeuw. Hoogstwaarschijnlijk heeft Coornherts huis gestaan op de plaats waar nu nr. 46 is.

10. Ceciliasteeg

In 1541 kocht Dirck Coornhert een huis in de Ceciliasteeg, waar hij met zijn echtgenote Neeltje Symons ging wonen. De exacte plek van het huis is niet bekend. De straat is genoemd naar het Ceciliaklooster, een ca. 1400 gesticht vrouwenklooster. Dirck en Neeltje waren burens van het Ceciliaklooster. Hun achtertuin grensde aan de kloostertuin. Vermoedelijk hebben ze hier tot ca. 1545 gewoond.

11. Janskerk, Jansstraat 40

De Janskerk is dit jaar 700 jaar oud en daarmee de oudste nog bestaande kerk van Haarlem. Het was de kerk van het klooster van de Johanniters, ook wel Jansheren genoemd of Maltezer Ridders. Het was een rijk en machtig klooster, een van de belangrijkste in Holland. Graven van Holland logeerden er regelmatig. Ook Willem van Oranje verbleef er een aantal keren. Zo ook op 12 en 13 september 1565. Toen ontmoetten Oranje en

Coornhert elkaar voor het eerst. Coornhert zou medestander en adviseur van de Prins worden.

12. Morinnesteeg

De naam van dit straatje komt van een oude herberg 'De Moerinne', dat staat voor 'Moorin', vrouwelijke moor, negerin. In deze steeg lag de ingang van het Ceciliaklooster.

13. Wijngaardtuin

Pas sinds 1987 heet deze tuin Wijngaardtuin. De wijk werd wel De Wijngaard genoemd, naar de oude Wyngertstraat, wat niets met een wijngaard te maken heeft, maar met wingerd, de klimplant. De tuin is in feite een restant van de hof en boomgaard van het Ceciliaklooster.

14. Prinsenhof en Vredestempel, Jacobijnestraat

Aan de oostzijde van de tuin ligt een langgerekt gebouw, ooit de westvleugel van een in 1296 gesticht dominicanenklooster. In 1579 kwam dit klooster in handen van de stad en werd de westvleugel verbouwd tot Prinsenlogement, een luxe verblijfplaats voor de Prins van Oranje, wanneer deze in Haarlem op bezoek was. Willem van Oranje logeerde hier van 23-25 maart 1580. Mogelijk heeft hij toen Coornhert weer ontmoet. In de Prinsenhofstuin ligt een tempeltje, gebouwd ter herinnering aan de Vrede van Munster (1648), die het einde betekende van de Tachtigjarige Oorlog. Coornhert speelde een politieke rol tijdens de eerste jaren van de Opstand tegen Spanje, in de periode 1565-1567.

BUITEN DE ROUTE

A. Huis Ter Kleef, Kleverlaan

Hier zetelde Hendrik van Brederode, de 'Grote Geus', een van de belangrijkste leiders van de Opstand. Coornhert was zijn contactpersoon met het Haarlemse stadsbestuur en heeft in 1566 en 1567 verschillende keren hier met Brederode politiek overleg gevoerd. Huis ter Kleef speelde een belangrijke rol tijdens het beleg van Haarlem (1572-1573) als hoofdkwartier van de Spaanse legeraanvoerder Don Frederik, zoon van de hertog van Alva. In die tijd woonde Coornhert als balling in Duitsland.

B. Frans Hals Museum, Groot Heiligland

Onder invloed van humanistische denkbeelden over straf en strafuitvoering, o.a. van Coornhert, werden in Holland rond 1600 de eerste tuchthuizen gebouwd, waar gevangenen gedwongen arbeid verrichtten. Het Haarlemse Tuchthuis, tevens Armenhuis, nabij de Botermarkt dateert uit 1609. Het werd in 1907 gesloopt. De oude toegangspoort heeft een plek in het Frans Hals Museum gekregen.

C. Coornhert Lyceum, Lyceumlaan 1

Openbare school voor voortgezet onderwijs, opgericht in 1947. Vernoemd naar Coornhert vanwege zijn humanistische denkbeelden. Er bevindt zich een fraai borstbeeld (1987) van Coornhert door Jan van Borssum Buisman en twee kunstwerken die naar Coornhert verwijzen: een wandplastiek (1961) van Levinus Tollenaar en een glas-in-loodraam (2010) van Joost Swarte.